

Fordelen ved Malkekøers kraftige Ernæring.

(Af Proprietair Valentiner til Gjeddesdal ved Roeskilde.)

Ved Landmandsmødet i Flensborg blev det Spørgsmaal:

„I hvilket Forhold staaer Beføstningen ved Malkekøernes Fodring med Korn og Oliefager til det Udbytte, som indvindes i Mælk og Penge“?

ikke behandlet og da det senere har været Gjenstand for Samtale imellem flere Landmænd, skal jeg gjerne meddele de Oplysninger, hvortil mit Afskrift kunde give Anledning.

Til Grund for Bepvarelsen har jeg lagt Erfaringen fra 22 Aar, samlet i en Tabel, og jeg behøver vel neppe at frygte for at misforstaaes, naar jeg bekendtgjør disse Talstørrelser; de hidsettes ikke som Exempler paa ualmindelig Indtægt, men som Basis, der skal vise, at Køens kraftige Ernæring ved Korn icke betaler sig; jeg veed meget vel, at flere andre Landmænd under andre Forhold kunne fremvise større Resultater end dem, jeg kan rose mig af og hvilke det vilde glæde Mange, at see paa Prent. Da disse Talstørrelser ville give mig Leilighed til nogle Bemærkninger, som ikke umiddelbart høre derhen, vil jeg tillade mig nogle Afvigelser fra det foreliggende Spørgsmaals Behandling.

Det er alle Landmænd bekendt, at Køens naturligeste, kraftige Ernæring om Vinteren er Høet; dette Hø fandtes i tilstrækkelig Mængde, saalænge en mangelfuld Udgravning lod overalt fremkomme Enge, der leverede Hø, og saalænge Korn-

avlen i sin ringere Udstrækning udfrævede mindre Gjødningsmidler, end nu, og indtog en saadan Plads i Rotationen, at der levedes overalt Jorder, der kunde afgive Hø og Græsning. Efterhaanden som Korn dyrkningen optog en større Deel af Arealet og Udgravningen lagde saa stor en Deel af Marken tør, at de fleste Enge bleve til Agerjord og saaledes mange Gaarde manglede naturlige Enge og største Delen kun eier dem i et saa ringe Forhold, at deres Afgrøde er aldeles utilstrækkelig til de Kreaturers kraftige Ernæring, som holdes paa Eiendommen, og hvis Gjødning er aldeles uundværlig for Marken, for at give de Kornafgrøder, som man forlanger af den, er man henvist til Kloverafgrøderne og Høproduction af Billehavre, naar ikke Kornafgrøderne skulle gaae tilbage paa Grund af for ringe Gjødningskraft; men ogsaa Kloverdyrkningen maa indskrænkes til et vist Areal paa Grund af, at denne Plante ei taaler at komme for ofte paa den samme Plet, og selv hvor den dyrkes med megen Omhu, hører man den almindelige Klage, at denne Plante trives mindre godt end tidligere og afgiver en dyr Føde for Køerne.

Det bliver altsaa Spørgsmaalet, paa hvilken anden Maade kan man erstatte det naturlige Hø, uden at svække Jorden og uden at betale dette Kraftfoder dyrere, end at Indtægten af Køerne igjen kan betale det, man opoffer til deres kraftige Ernæring og derved igjen til den Ager, der erholder den af den kraftige Ernæring følgende kraftige Gjødning. For at erfare, hvad man kan falde kraftig Ernæring maa en Overstgt gives over Gaardens indre Forhold, over, hvormeget Areal der er anvendt til Korn dyrkning og til Græsning, hvormeget der er avlet af Kraftfoder (Hø) og Strøelses-Materiale (Halm), og først efter denne Sammenstilling kan man gjøre sig rede for, hvormeget af denne Kraftføde, der er budt Koen, har været nødvendig til, at holde Liv og Livskraft i Koen, og hvormeget deraf den har kunnet anvende til Produktion af Mælk, der kunde betale den anvendte Føde. Jeg giver derfor nedenstaaende en tabellarisk Fortegnelse, der viser for 22 Aar hvor mange

Køer jeg har holdt, hvormeget Areal der er anvendt til Korn-
dyrkning og hvormeget til Græs; hvormeget Hø og Halm der
er avlet, hvormeget Korn der er opfodret med Køerne og hvor
stor en Indtægt i Penge, der er indvundet derved. Jeg har
holdt mig til Penge, da den Maade hvorpaa jeg affætter Smør-
ret medfører en Vægtforandring, der forhindrer en Sammen-
ligning med Andre. Naar jeg f. Ex. anfører, at jeg sælger
Smør til omtrent 200 Familier i Vægt fra 1 til 4 R , saa
ligger deri klart, at jeg veier mig mindst 5 pCt. til Skade;
ei heller kan jeg beregne den mindste Overtægt for Træ; lige-
ledes bruger jeg, paa Grund af den ferske Tilstand, hvori
Smørret affættes, 2 Gange ugentlig, omtrent 800 R , Salt
mindre, end andre Gaarde af samme Størrelse, hvilke følgende
sælges som Smør.

Skald jeg altfaa vilde sige: mine Køer have i Gjennemsnit
givet mig en Indtægt af 112 R Smør aarlig, saa vilde det
af anførte Grunde svare til en Indtægt af 120 R paa de
Steder, hvor Smørret affættes i store Foustager og med An-
vendelse af mere Salt, foruden den Overtægt af Træ, der
sælges. Derimod troer jeg, at den høiere Pris, jeg undertiden,
paa Grund af Hovedstadens Nærhed, især om Vinteren kan
erholde for min Smørproduktion end mere fjerntliggende Eien-
domme, omtrent vil evaluere den mindre Vægt, som jeg nød-
vendigviis maa sælge. Nu hører jeg Mange, der læse mine
Optegnelser, udraabe: vi havde dog troet, at man i Nærheden
af Hovedstaden og paa saa gode Jorder, burde kunne gjøre
større Indtægter ud af Køerne med mindre Opoffrelser; men
jeg vil for Sagens Skyld sætte mig ud over den ubehagelige
Følelse, der er forbunden med, at have stuffet Andres Forvent-
ninger, og vil haabe, at andre Landmænd ville berige os med
Optegnelser, der bedre godtgjøre, at man under lignende For-
hold kan gjøre mere. Kun maa jeg endnu oplyse 2de Grunde,
hvorfor, med min bedste Villie og flittigste Stræben, mine Ind-
tægter ere blevne tilbage for mine egne og sandsynlig ogsaa
Andres Forventninger. For det Første eier jeg aldeles ingen

naturlige Enge; de ere ved Udgravning og Opfyldning gjorte til Agerjord og oppløiede; jeg maa altsaa alene stole paa det Hø, der kan produceres af Klover og tildeels af Vikkehavre; dernæst har det vilst sig hos mig som overalt hos os, at Græsværten i den anden Rotation efter Merglingen har aftaget, og at en forøget Korn dyrkning, hvortil de senere Aars høie Priser have opfordret, og som ogsaa hos mig har fundet Sted, ikke har bidraget til at forøge Indtægten af Kverne.

Priserne for den Sæd, Kverne have fortæret, sætter jeg hvert Aar, efter den Værdi, som jeg mener den har her paa Gaarden, da den naturligtvis har bestaaet af de Sædarter, der have den mindste Værdi i Handelen, s. Ex. den Sæd, der renses fra Rug, Hvede, Byg, og for det meste Havre.

Førbold mellem Føjet, Stulen, Kornføringen og Udbyttet paa Giebbeesdal.

Aar	Føjet		Førbet.		Udbytte i Renge.	Udbyttet i Renge.			
	Ære Gø.	Ære Gøalm.	Alib.	Form.					
1832.	550	1200	Æbr. 825	3012.	196	31	Æbr. Gøalm. 293	Æbr. Gøalm. 294	3012.
1833.	328	910	850	2460	200	33	325	260	7755
1834.	470	616	900 Æbr. Rariefær. 800	1920	200	30	330	255	6500
1835.	350	958	1000 Æbr. Rariefær. 850	2236	185	15	305	280	6770
1836.	264	645	700	1585	185	12	300	285	7380
1837.	240	800	660	1439	160	12	294	290	7256
1838.	300	680	620	1575	156	4	334	250	7315
1839.	388	587	580	1625	160	3292	329	254	7292
1840.	290	910	630	1558.	170	6	303	282	8432
1841.	304	856	880	2180	168	8	305	280	7820
1842.	250	665	880	1970	165	20	315	270	7034
1843.	210	914	850	2500	165	15	294	291	7500
1844.	107	628	1070	3640	175	5	291	293	7500
1845.	224	900	800	2600	161	9	283	302	7400
1846.	285	778	710	3300	162	19	280	305	7500
1847.	298	976	600	2400	148	25	250	335	7500
1848.	324	1284	860	2070	145	23	253	334	9400
1849.	374	1060	900	2560	147	30	256	330	8600
1850.	182	1120	850	2400	147	30	234	352	7550
1851.	254	1033	786	2500	150	20	254	332	7550
1852.	382	1444	700	2740	146	26	248	339	7900
1853.	213	911	105	2700	145	25	226	362	7900

Betragte vi foreliggende Tabel, da giver den Stof til nogle Jagttagelser:

Hvad Kornfodringen angaaer, da sees af Tabellen at Gjennemsnits-Indtægten for 22 Aar har været 7,650 Rdlr. og Gjennemsnits-Udgiften for Sæd 2,250 Rdlr., altsaa en Indtægt af 5,400 Rdlr. efter Fradrag af Sæden, en Indtægt, som Kjerne naturligtvis ikke vilde have ydet, naar de skulde været fodrede Vinteren igjennem med $1\frac{1}{2}$ Læs Hø pr. Hoved og 160 à 170 Stk. skulde græsses løsgaaende paa 140 til 150 Td. Land indtil Kloverne ere slaaede. Naar jeg nu anslaaer Indtægten af 150 Stk. Kær, fodrede med $1\frac{1}{2}$ Læs Hø, i Almindelighed til 3000 Rdlr., da siger jeg neppe for meget, naar jeg regner, at de foruden at betale Sæden have givet $\frac{1}{3}$ højere Indtægt, end de vilde have gjort, dersom de alene skulde have været ernærede med det Hø og den Halm, der var produceret paa Gaarden. Jeg tør altsaa med Bestemthed sige, at Kjerne ei alene have betalt den dem givne Sæd, men tillige ved den kraftige Ernæring givet et Overskud i Penge, og desuden have de produceret en rigelig og kraftig Gjødning, der igjen har givet sælgelige Sædeafgrøder. Og som Beviis for det Sidste kan jeg igjen holde mig til Tabellen, der viser en stadig og i de sidste 10 Aar betydelig Tiltagen i Sædeafgrøderne, skjøndt jeg i 26 Aar aarlig avler en Mark med Raps og følger en ingenlunde berigende Sædfølge.

Flere Aars høie Sædepriser have opfordret til, at forsøge at tilveiebringe denne kraftige Ernæring ved billigere Midler; saaledes har jeg oftere anvendt Hvedeklid i større Maalestok og fundet mig vel derved, idet det har ydet Kjerne, især i udblødt Tilstand, en let fordøielig, behagelig og melkerig Føde; dog har ogsaa Klidet ofte staaet i en uforholdsmæssig høi Priis og altsaa været uopnaaeligt. Sammenlignende Forsøg have overbevist mig om, at naar jeg kan have 15 Lpd. godt Hvedeklid med Omkostningerne for 12 Lpd. Byg, saa erstatter hint det sidste Foder; men man maa da ei glemme, at Klid er en meget volumineus Artikel, der let er udsat for Fordærvelse ved

tilstøbende Fugtighed paa Veien, altsaa sjelden egner sig til, at føres langt bort; ligeledes synes det neppe at give Kærne den Kraft til Sommeren, som Sæden, især Havre.

Linoliefager ere prøvede tidligere, men befandtæs dyrere end Sæden, og Melken, som kom deraf, var mindre behagelig og Smørret mindre fiint end af Sæden; dog vil jeg gjerne tilstaae, at det er mange Aar siden, de bleve anvendte af mig, at de vistnok feilagtig alene anvendtes som Kraftfoder uden anden Tilsetning, hvorimod de formeentlig bedre ville betale sig i Forening med Roeværter. Disse sidste vil jeg ikke omtale her som Kosoder, da de, især Kunkelroer, i de sidste 6 Aar ere Gjenstand for mine Forsøg, men da deres Værdi som Malkefoder og den Udstrækning, deres Dyrkning kan faae under vore Forhold, ikke staaer klart for mig, vil jeg heller tilbageholde mine Bemærkninger til fleeraarig Erfaring har viist os deres rigtige Anvendelse og den Plads i Rotationen, som de rettest indtager. Kun vil jeg bemærke, at, skjøndt de give et stort Udbytte og fortæres med megen Begjerlighed, staaer efter min Erfaring den ved Kærne producerede Gjødning ikke i noget fordeelagtigt Forhold til den overordentlige Udtæring af Gjødningskraft, som denne Plante forarsager der, hvor den voxer, hvorfor jeg meget vilde anbefale at dyrke dem ved Hjælp af kunstige Gjødningsmidler. Overhovedet har det forekommet mig, som om jeg med mindre Uleilighed og mindre Pengeudgift har kunnet give mine Dyr et Kraftfoder ved Hjælp af Sæden i gruttet eller kogt Tilstand eller ved Klid, end ved Roer. Dog vil jeg ingenlunde tillægge denne Bemærkning nogen videre Vægt og skal det glæde mig, dersom Tiden og Andres Exempel kan belære mig bedre.

Jeg tillader mig endnu at henlede Opmærksomheden paa et Punkt, hvortil mine Optegnelser give mig Anledning. I Almindelighed spørger man, hvor mange Kær holdes der paa en Eiendom? og Mange troe, at Tallet gjør Udslaget, istedetfor at man rettere burde spørge om, hvor kraftig ernæres Kærne? Jeg selv har i Begyndelsen af min landoekonomiske Virken sat

en Vre i at have en stor Besætning og tvivlede ingenlunde paa, at jeg kunde komme til at holde 250 Stk. Kreaturer; men jeg indfaae snart det Feilagtige deri og formindskede Besætningen efterhaanden og fodrede den kraftigere. Følgen deraf var, at Indtægten nu er større af neppe 150 Stk. Kvær, end før af 200 Stk., skjøndt der den Gang anvendtes over 300 Td. Land til Græsning og 250 Td. Land til Korn dyrkning og nu 250 Td. Land til Græsning og 350 Td. Land til Korn dyrkning; og dog maa jeg tilstaae, at selv Græsset i de sidste Aaringer er blevet bedre end før, at der altsaa i det Hele finder en Fremgang Sted. Jeg drager deraf den Slutning, at det er det samme med Hensyn til Pengeindtægten, om jeg opfodrer et vist Quantum Kraftfoder med 2 eller med 3 Kvær, naar ikke et rimeligt Maal overskrides, og at det med Hensyn til Gjødningen er bedre at fodre dette Quantum Foder med 2 end med 3 Dyr, fordi der levnes mere Strøelse, til at opfange de dyriske Excrementer.

Maaden, hvorpaa jeg har givet Sæden, har været denne; i den første Halvdeel af Vinteren har jeg givet Kværne 2de Gange daglig et lille Foder Havre, som den er voret; tidligere fodrede jeg den som Haffelse, men det forekommer mig, at jeg staaer mig lige saa godt ved den første Maade; desuden giver jeg de Kvær, der have kælvet, en Tilgift af Klib eller Straa. Den sidste Halvdeel af Vinteren giver jeg Sæden i gruttet Tilstand eller Klib paa Haffelse i Vand, da jeg ønsker, at Kværne efterhaanden som Foderet bliver mere tørt maae for-tære flere fugtige Ting og drikke mere Vand. Spørger Nogen nu, om jeg mener, at have naaet Hviden af det Kraftfoder, som med Nytte, det vil sige i Haab om, at erstattes af Kværne, kan gives dem, da maa jeg oprigtigt tilstaae, at jeg troer, at der, hvor der findes en god Græsbund, maa selv et stærkere Foder kunne betale sig; dog beder jeg aldrig at glemme Forholdet imellem Agerjorden og Engen.

Med Hensyn til Beføstningen ved Sædefodringen kunde jeg endnu foreslaae en anden Sammenligning, nemlig med

Enghv. Naar jeg har fodret circa 800 Td. Sæd med Kverne, saa er det Afgrøden af circa 60 til 70 Td. Land og denne Fodring har været Æquivalent for 600,000 R eller omtrent 400 Læs Hø, og disse 400 Læs Hø kunne kun være paa 120 Td. Land Eng, naar den er ret god; de Enge, jeg har oppløiet, gave aldrig 2 Læs Hø pr. Tønde Land, og har dog siden de bleve oppløiede, fyldte og merglede, altid givet 10 til 11 Fald Sæd; jeg har altsaa en rigelig Føde til Kverne paa mindre end det halve Areal og kan sælge Afgrøden af den øvrige Jord. Dermed vil jeg ingenlunde opfordre til, at oppløie gode Enge eller forsømme Kløveravlen, fordi det er en dyr Fodring, men kun bevise at Høfodring er et dyrt Foder; jeg selv slaaer hvert Aar 50 til 60 Td. Land med Kløver og 20 Td. Land med Vikkehavre, fordi jeg antager at Kverne have godt af en Afverling og mindre godt af, bestandig at nyde et concentreret Foder. — Undtagelsesviis og tvunget af Nøden har jeg i Aaret 1844 maattet fodre Kverne næsten alene med Korn og kan netop fra dette Aar bedst af Erfaring stadfæste den straaede Sæds Nytte. Af Hø var der kun 100 Læs; jeg maatte altsaa fodre 1070 Td. Sæd og 2400 Lpd. Klib; Kverne vare i en ualmindelig god Foderstand, kom i en kraftig Tilstand paa Græs, hvor de ydede en særdeles god Sommerindtægt og betalte ved solgt Smør og Ost fra 1ste Novbr. til 1ste Mai henved 2000 Rbd. ved lave Smørpriser; hvorimod jeg overlader til Enhver at tænke sig, hvilken Indtægt Dvæget vilde have givet og hvilken Mødning jeg havde erholdt, dersom Dvæget skulde have levet alene af det indavlede Hø og Halm.

Hvad Dvægets Sundhedstilstand angaaer, da har jeg havt mindst Sygdom, jo kraftigere Ernæringen har været; kun er det beklageligt, at Børfrænguinger oftere have fundet Sted i de Aaringer, hvor Ernæringen har været den kraftigste, uden at jeg veed at anvende noget radikalt Middel, for at forebygge dette Onde.

Skulde jeg drage en Slutning af det Sagte, da vilde det vel være en Opfordring til en kraftig Ernæring af Kverne, der

endnu lettest kan stee ved Opføringen af Sæd, Klid, Linoliefager, og derved paa en dobbelt Maade at drage den største Fordeel af Jorddyrkningen, deels ved et forbedret og indbringende Dvæghold og deels ved en forøget Gjødnings Indflydelse paa Afgrøderne; en Opføring, der synes at være tidssvarende, da de senere Aars høie Kornpriser have foranlediget Landmændene til, at forlange af deres Ager Afgrøder, som den neppe i Tidens Længde vil kunne give uden Tilskud af fremmede Gjødningsmidler, hvorfor jeg vilde foreslaae, at anvende en Deel af de Penge, der paa den Maade skulde gives Ageren tilbage i fremmede Gjødningsstoffer, til Indkjøb af Kraftfoder, der igjennem Dvæget kommer Ageren tilgode.

Gieddesdal, i Juli 1854.